

שיחה לפרשת השבוע · פרשת וירא

וירא: פתח האוהל וכוחו של היחיד

מאת הרב יוסף ביטון שליט"א

שיחה לפרשת וירא: מה כוחו של פתח אחד שנשאר פתוח, ושל אדם אחד שמבקש רחמים על העולם כולו.

בשבוע שעבר ראינו את אברהם אבינו עובר בעולם שנראה כמו בירה דולקת, ומגלה בתוכו את בעל הבירה. השבוע אנחנו פוגשים אותו בבית, ליד פתח האוהל, ביום השלישי למילתו, כשהוא כואב ויושב בחום הגדול. ודווקא שם, בפתח האוהל, מתגלה אליו השכינה. פרשת וירא מלמדת אותנו מה כוחו של פתח אחד שנשאר פתוח, ומה כוחו של אדם אחד שמבקש רחמים על העולם כולו.

לפני שנכנסים: שלושה מושגים

כמו בכל שבוע, נסביר קודם בפשטות כמה מושגים מחכמת הקבלה שנשתמש בהם בשיחה.

שכינה. השכינה היא השראת הבורא בתוך העולם, האור האלוקי ששוכן בין בני האדם ואינו נשאר רק למעלה. משל לאב שנמצא בבית. גם כשהוא בחדר אחר והילדים אינם רואים אותו, הם יודעים שהוא כאן, ונוכחותו ממלאת את הבית בביטחון. כשהתורה אומרת "וירא אליו ה'", הכוונה שהנוכחות הזאת התגלתה לאברהם בגלוי.

מים ואש, חסד וגבורה. בשבוע הסברנו שאברהם הוא מידת החסד, הנתינה. כנגדה עומדת מידת הגבורה, הדין והגבול, ויצחק הוא המרכבה שלה. בלשון הזוהר החסד נקרא מים והגבורה נקראת אש. משל להורה טוב: הוא נותן לילדיו באהבה, ויודע גם לומר להם "עד כאן". נתינה בלי גבול מקלקלת, וגבול בלי אהבה מכאיב. השלמות היא כששתיהן נכללות זו בזו, וכך אומר הזוהר על יצחק: "דאחלף מיא באשא ואשא במיא", שהחליף מים באש ואש במים (זוהר, וירא).

ספירת היסוד. היסוד הוא הצינור שמחבר את השפע העליון אל העולם, והוא קשור בברית. משל למאגר מים גדול שמעל העיר: המים קיימים כולם, אבל אם הצינור סתום, הבית למטה נשאר צמא. הברית פותחת את

”וירא אליו ה' אחרי הכאב

הפרשה פותחת: ”וירא אליו ה' באלני ממרא, והוא ישב פתח האהל כחם היום” (בראשית יח, א). ורש”י מבאר: ”לבקר את החולה, אמר רבי חמא בר חנינא, יום שלישי למילתו היה, ובא הקב”ה ושאל בשלומו”.

והזהר הקדוש מגלה מה השתנה ברגע הזה: ”עד לא אתגזר אברהם הוה אטיס, כיון דאתגזר אתגלי כלא ושרא עליה שכינתא בשלימו כדקא יאות” (זוהר, וירא). כלומר: עד שנימול היה אברהם אטום, וכיון שנימול נתגלה הכול, ושרתה עליו השכינה בשלמות כראוי. זה מה שאמרנו על היסוד: הברית הסירה את המחיצה, והצינור נפתח.

ויש כאן נחמה גדולה. הקב”ה בא אל אברהם דווקא ביום הקשה ביותר, ביום שבו הכאב הגיע לשיאו. בדורנו יש רבים שכואבים: פצועים בגופם ובנפשם, משפחות שמחכות, אנשים שנשאו על עצמם מחיר גדול. התורה מלמדת שהשכינה אינה מתרחקת מן הכואב. היא באה לבקר אותו. וכשאנחנו מבקרים חולה, מתקשרים לאדם בודד, יושבים ליד מי שעובר תקופה קשה, אנחנו הולכים בדרכו של הקב”ה עצמו.

פתח האוהל בחום היום

על המילים ”פתח האהל” אומר רש”י: ”לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו”. ועל ”כחם היום” הוא מבאר: ”הוציא הקב”ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים”.

הקב”ה רצה לחוס עליו, אבל לאברהם כאב יותר מכל שאין לו למי לתת. וכשבאו שלושת האנשים, הוא רץ אליהם ואמר: ”אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך” (בראשית יח, ג). מכאן למדו חז”ל: ”גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה” (שבת קכז, א).

והזהר מוסיף רובד עמוק: ”פתח האהל, דא הוא פתחא דצדק... דא פתחא קדמא לאעלא ביה, ובהאי פתחא אתחזון כל שאר פתחין עלאין” (זוהר, וירא). פתח האוהל הוא הפתח הראשון שדרכו נכנסים, ודרכו נראים כל

השערים העליונים. מי שפותח את ביתו לאחר, פותח לעצמו את שערי השמים.

בימים של פילוג ומחלוקת, כשקל כל כך לסגור את הדלת בפני מי שחושב אחרת, זו הדרך של אברהם. לא להמתין שהאורח יבוא, אלא לשבת בפתח ולחפש אותו. שולחן שבת עם אורח אחד, יד מושטת לשכן, מילה טובה לאדם שאיננו מסכימים עמו. כל אלה הם "פתח האהל" של ימינו, ודרכם נכנסת השכינה.

"היפלא מה' דבר"

המלאכים בישרו שבעוד שנה יהיה לשרה בן. "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", ושרה צחקה בקרבה ואמרה "אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן". והקב"ה השיב: "היפלא מה' דבר, למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן" (בראשית יח, יא-יד).

לפי כל חשבון טבעי, הבשורה הזאת לא הייתה אפשרית. ובכל זאת, השנה הבאה הביאה את יצחק. הקב"ה אינו כפוף לחשבונות שאנחנו עושים, וכשהוא אומר "כעת חיה", החיים מתחדשים גם במקום שנראה יבש לגמרי.

ועל הגאולה אומר הנביא דבר דומה: "כה אמר ה' צבאות, כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא, נאם ה' צבאות" (זכריה ח, ו). כלומר, גם כשהגאולה נראית בעינינו פלא שאינו אפשרי, בעיני הקב"ה אין דבר נפלא. כשאדם דואג לפרנסה, לבריאות, לשלום הבית, או לעתיד של עם ישראל, ונדמה לו שאין מוצא, הפסוק הזה הוא התשובה: "היפלא מה' דבר".

"כי ידעתיו": המסירה לדור הבא

לפני מהפכת סדום אומר הקב"ה: "המכסה אני מאברהם אשר אני עשה", ומיד מנמק: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית יח, יז-יט).

זה השבח הגדול ביותר שנאמר על אברהם. לא החכמה שלו, לא העושר ולא הניצחון במלחמת המלכים, אלא שהוא מצוה את בניו. אדם שיודע להעביר את האמונה הלאה, הקב"ה מגלה לו את סודותיו.

בדורנו המשימה הזאת קשה מאוד. הילדים גדלים מול מסכים, בתוך זרם של מידע שאינו נגמר ושל קולות מלאכותיים שמדברים אליהם בכל שעה. דווקא לכן כוחו של הורה שיושב עם ילדו, מספר לו את סיפור הפרשה,

ומלמד אותו בדוגמה אישית מה זה "צדקה ומשפט", גדול מתמיד. זו הירושה האמיתית, וזה מה שמחזיק את עם ישראל מדור לדור.

עשרה צדיקים

כשנודע לאברהם על הדין העומד לבוא על סדום, הוא לא שתק. "ויגש אברהם ויאמר, האף תספה צדיק עם רשע", ועוד: "חללה לך, השפט כל הארץ לא יעשה משפט" (בראשית יח, כג-כה). והזהר מתפעל: "מאן חמא אבא דרחמנותא כאברהם", מי ראה אב רחמן כאברהם. נח שמע על המבול "ואשתיק ולא אמר ליה מידי, ולא בעא רחמי", ואילו אברהם מיד ניגש (זוהר, וירא).

ואברהם מבקש בענווה גדולה, "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז), ויורד מחמישים עד עשרה. והתשובה האחרונה היא: "לא אשחית בעבור העשרה" (בראשית יח, לב). עיר שלמה הייתה יכולה להינצל בזכות עשרה אנשים.

הרמב"ם מסיק מזה כלל לכל אדם: "צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כלה כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב... עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה" (רמב"ם, הלכות תשובה ג, ד).

רבים בדורנו מרגישים קטנים מול האירועים הגדולים, כאילו אין למעשיהם שום משקל. התורה אומרת את ההפך. מצווה אחת שלך יכולה להכריע את העולם. וגם מול העמים שמאשימים אותנו, אנחנו בני אברהם: בנים שמבקשים רחמים גם על אחרים, ושונאים את מה שחז"ל כינו "מדת סדום", "האומר שלי שלי ושלך שלך" (אבות ה, י). אנחנו רוצים ללכת בדרך ההפוכה, דרך של נתינה.

המציאה שבתוך סדום

סדום נהפכה, ובכל זאת התורה אומרת: "ויזכר אלהים את אברהם, וישלח את לוט מתוך ההפכה" (בראשית יט, כט). ורש"י מבאר שהקב"ה זכר ללוט שלא גילה את סודו של אברהם במצרים, "שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו".

והמדרש מגלה מה באמת יצא מסדום. על המילים "ואת שתי בנתיך הנמצאת" אמרו: "שתי מציאות, רות המואביה ונעמה העמונית. אמר רבי יצחק, מצאתי דוד עבדי, היכן מצאתי אותו בסדום" (בראשית רבה נ, י). מרות המואביה יצא דוד המלך, וממנו יצא משיח צדקנו.

זה סוד הניצוצות שלמדנו בשבוע שעבר. דווקא במקום החשוך ביותר בעולם, בעיר שכולה אכזריות, היה טמון הניצוץ של מלכות בית דוד. ומכאן נחמה גדולה לדורנו: גם כשנראה שהעולם מתמלא חושך, אור המשיח כבר נמצא בתוכו ומחכה להתגלות. מה שנראה כמו הפכה, נושא בתוכו את הגאולה.

העקדה: מים ואש

"והאלהים נסה את אברהם" (בראשית כב, א). והזהר שואל מדוע כתוב שהניסיון היה של אברהם ולא של יצחק, ומשיב: "את אברהם ודאי דבעי לאתכללא בדינא, דהא אברהם לא הוה ביה דינא כלל מקדמת דנא, והשתא אתכליל מייא באשא" (זוהר, וירא). אברהם, איש החסד והמים, נדרש לכלול בתוכו גם את האש. ורק אז נעשה שלם.

זה מה שהסברנו בתחילה. חסד לבדו אינו שלמות, וגם הדין לבדו אינו שלמות. בעקדה נפגשו האב והבן, המים והאש, "וילכו שניהם יחדו" (בראשית כב, ח). הבן שאל "ואיה השה לעלה", והאב ענה "אלהים יראה לו השה לעלה בני", ושוב, "וילכו שניהם יחדו".

הדור שלנו ראה עקדות. הורים ששלחו את בניהם, בנים שהלכו בלב שלם, משפחות שנתנו את היקר להן מכול. הזוהר מלמד שהעקדה איננה רק כאב. היא הרגע שבו האהבה והגבורה נכללות זו בזו ונעשות שלמות. ומי שעומד בניסיון כזה, הקב"ה אומר עליו כמו שאמר לאברהם: "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" (בראשית כב, יב).

קרנו של איל

"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו" (בראשית כב, יג). ומבאר המדרש: "לפי שהיה אברהם אבינו רואה את האיל נתוש מן החרש הזה והולך ומסתבך בחרש אחר, אמר לו הקדוש ברוך הוא, כך

עתידין בניך להסתבך למלכיות, מבבל למדי, מן מדי ליון, ומיון לאדום, וסופן לגאל בקרנו של איל" (בראשית רבה נו, ט).

ובפרקי דרבי אליעזר נאמר על שתי קרני האיל: "של שמאל שתקע בו בהר סיני... ושל ימין שהיא גדולה משל שמאל שהוא עתיד לתקע בה לעתיד לבא" (פרקי דרבי אליעזר, לא). וכך אומר הנביא: "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם" (ישעיה כז, יג).

כבר באותו רגע ראה אברהם את כל ההיסטוריה של בניו: מסתבכים, נשלפים, ומסתבכים שוב, מגלות לגלות. אבל הסוף ידוע מראש. ולכן קרא למקום "ה' יראה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית כב, יד). ההבטחה שניתנה לו שם נאמרה גם עלינו: "וירש זרעך את שער איביו, והתברכו בזרעך כל גויי הארץ, עקב אשר שמעת בקלי" (בראשית כב, יז-יח). הסבך של דורנו הוא הסבך האחרון, והקרן הגדולה כבר מחכה לתקיעה.

לפעולה השבוע

- **לבקר את החולה.** לבקר השבוע חולה, פצוע או אדם בודד, או לפחות להתקשר אליו ולשאול בשלומו.
- **פתח האוהל.** להזמין אורח לסעודת שבת, או לפתוח את הבית לאדם שזקוק לחום.
- **היפלא מה' דבר.** בכל פעם שעולה דאגה שנראית בלי מוצא, לומר בלב: "היפלא מה' דבר".
- **כי ידעתיו.** לשבת עשר דקות עם הילדים או הנכדים בלי מסכים, ולספר להם סיפור אחד מן הפרשה.
- **להכריע את העולם.** לעשות בכל יום מצווה אחת מתוך מחשבה שהיא מכריעה את העולם כולו לכף זכות.
- **אבא דרחמנותא.** להוסיף בתפילה בקשה אחת על אדם אחר, על חולה או על כלל ישראל.

יהי רצון שנזכה ללכת בדרכו של אברהם אבינו: לשבת בפתח האוהל ולפתוח את הלב לכל אדם, לבקש רחמים על העולם כולו, ולהאמין ש"היפלא מה' דבר". ושנזכה במהרה לשמוע את קולו של השופר הגדול, קרנו הימנית

של איל העקדה, בגאולה השלמה. אמן.

מקורות

- בראשית יח, א · יח, ג · יח, יא-יד · יח, יז-יט · יח, כג-כה · יח, כז · יח, לב · יט, כט
- בראשית כב, א · כב, ו-ח · כב, יב-יד · כב, יז-יח
- רש"י, בראשית יח, א · יט, כט
- זוהר, פרשת וירא (עד לא אתגזר אברהם הוה אטים · פתחא דצדק · אבא דרחמנותא · אתכליל מייא באשא · דאחלף מיא באשא)
- שבת קכז, א · אבות ה, י · רמב"ם, הלכות תשובה ג, ד
- בראשית רבה נ, י · נו, ט · פרקי דרבי אליעזר, לא
- זכריה ח, ו · ישעיה כז, יג

המימד הנוסף · הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 · ravbiton.com · לפנייה מכובדת ולשותפות בהפצת תורת הקבלה